Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
NICHOLASE EMILIOUA
přednesené dne 1. srpna 2025 [1]

Věc C-748/23 [Gekus] [i]

C. Limited
proti
M. S.

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou podal Sąd Najwyższy (Nejvyšší soud, Polsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Článek 267 SFEU – Článek 19 odst. 1 SEU – Článek 47 Listiny základních práv Evropské unie – Postup jmenování vnitrostátního soudce – Soudcovská nezávislost a nestrannost – *Nemo iudex in causa sua*“

I. Úvod

1. Známé latinské rčení *nemo iudex in causa sua* (nikdo nemůže být soudcem ve své vlastní věci) je obecně připisováno Edwardu Cokeovi, britskému advokátovi z přelomu 16. a 17. století [2], který se inspiroval mimo jiné pasáží z *Corpus iuris civilis* císaře Justiniána z roku 529 n. l [3]. Antický původ tohoto úsloví není nikterak překvapivý, neboť požadavek na nestrannost soudců je jedním ze základních pilířů každého soudního systému [4].

2. K dnešnímu dni je požadavek nestrannosti jedním ze základních prvků „práva na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces“ zakotveného v článku 47 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) a „práva na spravedlivý proces“ stanoveného v čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „EÚLP“), přičemž obě ustanovení zmiňují „nezávislý a nestranný soud [předem] zřízený zákonem“ [5]. Je rovněž vyjádřen v mnoha vnitrostátních ústavách [6] a mezinárodních aktech [7].

[1] – Původní jazyk: angličtina.

[i] Název projednávané věci je fiktivní. Neodpovídá skutečnému jménu žádného ze zúčastněných.

[2] – Viz, mimo jiné, Yale, D. E. C., „*Iudex in propria causa*: An historical excursus“, *The Cambridge Law Journal*, sv. 33, 1. vydání, 1974, s. 80 až 96, a Neudorf, L., „Judicial independence: The judge as a third party to the dispute“, *Oxford University Comparative Law Forum 2*, 2015.

[3] – Kodex 3.5.1: *neminem sibi esse iudicem vel ius sibi dicere debere* (nikdo nesmí rozhodovat ve vlastní věci ani vykládat právo sám pro sebe).

[4] – Viz též stanovisko generální advokátky T. Ćapeta ve věci Vivacom Bulgaria (C-369/23, EU:C:2024:612, bod 1).

[5] – Výraz „předem“ je uveden pouze v článku 47 Listiny.

[6] – Například v čl. 30 odst. 2 Ústavy Kyperské republiky.

[7] – Například v zásadě 2 základních zásad OSN o nezávislosti soudnictví, přijatých dne 6. září 1985 sedmým kongresem Organizace spojených národů o prevenci kriminality a zacházení s pachateli, který se konal v Miláně ve dnech 26. srpna až 6. září 1985.

3. Význam a rozsah zásady nestrannosti se dostávají znovu do popředí právě v souvislosti s projednávanou žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou podal Nejvyšší soud (Sąd Najwyższy, Polsko). Projednávaná věc vychází z reformy polského soudního systému zahájené v roce 2017, která již byla předmětem několika rozsudků Soudního dvora [8] a Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“ [9]). Uvedené rozsudky poukázaly na řadu nedostatků, jimiž reforma trpí a které ohrožují nezávislost soudnictví.

4. Zmíněné rozsudky vedly polského zákonodárce v roce 2022 k zavedení zvláštního mechanismu řešení této problematiky – testu nezávislosti a nestrannosti soudců (dále jen „test nezávislosti a nestrannosti“) – v případech, kdy je to nezbytné. Tento test provádí zvláštní soudní kolegium v *ad ho*c fázi řízení. Cílem uvedeného testu je v podstatě určit, zda mohla mít tvrzená pochybení, ke kterým došlo při jmenování soudců, dopad na zákonnost složení vnitrostátního soudu v dotčených věcech. Otázky, které položil Nejvyšší soud (Sąd Najwyższy) se týkají slučitelnosti vnitrostátního ustanovení, resp. soudní praxe týkající se provádění uvedeného testu s unijním právem.

II. Vnitrostátní právo

5. Článek 29 zákona o Nejvyšším soudu (ustawa o Sądzie Najwyższym) ze dne 8. prosince 2017 [10] ve znění zákona, kterým se mění zákon o Nejvyšším soudu a některé další zákony (ustawa o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw) ze dne 9. června 2022 [11] (dále jen „zákon o Nejvyšším soudu“) stanoví:

„[…]

2. V rámci činnosti [Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy)] nebo jeho orgánů je nepřípustné zpochybňovat legitimitu [soudů], ústavních orgánů státu a orgánů kontroly a ochrany práva.

3. Je nepřípustné, aby [Nejvyšší soud (Sąd Najwyższy)] nebo jiný orgán moci určoval nebo posuzoval zákonnost jmenování soudce nebo z něj odvozeného oprávnění k plnění úkolů v oblasti výkonu spravedlnosti.

4. Okolnosti spojené se jmenováním soudce [Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy)] nemohou být výlučným důvodem pro napadení rozhodnutí přijatého za účasti tohoto soudce nebo pro zpochybnění jeho nezávislosti a nestrannosti.

5. Dodržení požadavků nezávislosti a nestrannosti soudcem [Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy)] nebo soudcem delegovaným k [tomuto] soudu lze přezkoumat s přihlédnutím k okolnostem jeho jmenování a jeho chování po jeho jmenování, a to na žádost jednotlivce uvedeného v odstavci 7, pokud to za okolností dané věci může vést k porušení zásady nezávislosti nebo nestrannosti, které má vliv na výsledek věci, s přihlédnutím k situaci jednotlivce a povaze věci.

[8] – Mimo jiné viz rozsudky ze dne 24. června 2019, Komise v. Polsko (Nezávislost Nejvyššího soudu) (C-619/18, EU:C:2019:531); ze dne 5. listopadu 2019, Komise v. Polsko (Nezávislost obecných soudů) (C-192/18, EU:C:2019:924), a ze dne 19. listopadu 2019, A. K. a další (Nezávislost kárného kolegia Nejvyššího soudu) (C-585/18, C-624/18 a C-625/18, EU:C:2019:982).

[9] – Mimo jiné viz rozsudek ESLP ze dne 22. července 2021, Reczkowicz v. Polsko (CE:ECHR:2021:0722JUD004344719); rozsudek ESLP ze dne 8. listopadu 2021, Dolińska-Ficek a Ozimek v. Polsko (CE:ECHR:2021:1108JUD004986819); a rozsudek ESLP ze dne 15. března 2022, Grzęda v. Polsko (CE:ECHR:2022:0315JUD004357218).

[10] – Dz. U. z roku 2018, částka 5.

[11] – Dz. U. z roku 2022, částka 1259.

6. Návrh na určení, že byly splněny požadavky uvedené v odstavci 5, lze podat proti soudci [Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy)] nebo proti soudci delegovanému k tomuto soudu a přidělenému k soudnímu kolegiu, které zkoumá:

1) opravný prostředek;

[…]

7. Každý účastník řízení před [Nejvyšším soudem (Sąd Najwyższy)] má v případech uvedených v odstavci 6 právo podat takový návrh.

[…]

15. [Nejvyšší soud (Sąd Najwyższy)] posoudí návrh na neveřejném zasedání v kolegiu o pěti soudcích určených losem ze všech členů [Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy)] po vyslechnutí soudce, kterého se návrh týká, není-li jeho vyslechnutí nemožné nebo velmi obtížné. Soudce může předložit písemné vyjádření. Dotyčný soudce je vyloučen z losování.

[…]

21. Proti usnesení vydanému po projednání návrhu lze podat opravný prostředek k [Nejvyššímu soudu (Sąd Najwyższy)] zasedajícímu v kolegiu o sedmi soudcích určených losem ze všech členů [Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy)]. Dotyčný soudce a soudce, který se podílel na napadeném usnesení, jsou z losování vyloučeni.“

III. Skutkový stav, vnitrostátní řízení a předběžné otázky

6. Spor v původním řízení je veden mezi společností C. Limited se sídlem v Irsku (dále jen „žalobkyně“) a irským státním příslušníkem, M. S. (dále jen „žalovaný“). Týká se závazků účastníků původního řízení a jejich odpovědnosti za určité úkony, které učinili na území Polska.

7. Dne 10. června 2021 uložil Odvolací soud ve Varšavě (Sąd Apelacyjny w Warszawie, Polsko) žalovanému povinnost zaplatit stanovenou peněžní částku žalobkyni.

8. Dne 29. července 2021 podal žalovaný u High Court (Vrchní soud, Irsko) na základě článku 46 ve spojení s čl. 45 odst. 1 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech[12] návrh na odepření uznání a výkonu rozsudku vydaného Odvolacím soudem ve Varšavě (Sąd Apelacyjny w Warszawie). Žalovaný tvrdil, že jeho právo na soud zřízený zákonem bylo porušeno tím, že v soudním kolegiu, které uvedený rozsudek vydalo, zasedal soudce, který byl protiprávně delegován ministrem spravedlnosti (Minister Sprawiedliwosci, Polsko).

9. Žalovaný zároveň podal proti rozsudku Odvolacího soudu ve Varšavě (Sąd Apelacyjny w Warszawie) kasační opravný prostředek k Nejvyššímu soudu (Sąd Najwyższy). K projednání tohoto opravného prostředku bylo ustanoveno tříčlenné soudní kolegium, v němž zasedal i soudce JG.

[12] – Úř. věst. 2012, L 351, s. 1.

10. Dne 27. září 2023 podala žalobkyně návrh na provedení testu nezávislosti a nestrannosti ve vztahu k soudci JG v souladu s postupem stanoveným v článku 29 zákona o Nejvyšším soudu. V tomto ohledu poukazovala žalobkyně zejména na okolnosti jeho jmenování. Žalobkyně zdůrazňovala, že soudce JG byl jmenován soudcem občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu (Izba Cywilna Sądu Najwyższego) na základě usnesení Národní rady soudnictví (Krajowa Rada Sądownictwa, Polsko; dále jen „KRS“). Provedení uvedeného usnesení však bylo – z důvodu nového složení KRS – pozastaveno usnesením Nejvyššího správního soudu (Naczelny Sąd Administracyjny, Polsko). Uvedený soud nakonec usnesení KRS zrušil. Kromě toho žalobkyně rovněž poukazovala na chování soudce JG po jeho jmenování soudcem.

11. K projednání návrhu na provedení testu nestrannosti a nezávislosti bylo vylosováno pětičlenné rozhodovací kolegium Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy). Toto kolegium sestávalo ze dvou soudců Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy) jmenovaných před rokem 2018 a tří soudců jmenovaných na návrh KRS, který KRS podala již ve svém novém složení.

12. Při formálním zkoumání přípustnosti uvedeného návrhu vyjádřil předkládající soud – zasedající jako samosoudce zpravodaj, který je rovněž předsedou uvedeného pětičlenného kolegia – pochybnosti ohledně správného výkladu a použití čl. 29 odst. 5 zákona o Nejvyšším soudu za účelem zajištění jeho slučitelnosti s čl. 19 odst. 1 SEU a článkem 47 Listiny.

13. Předkládající soud má zejména pochybnosti o tom, zda je požadavek nezávislého a nestranného soudu zřízeného zákonem splněn v případě tří členů pětičlenného kolegia vylosovaného za účelem posouzení návrhu žalobkyně, jelikož by se tito tři členové vzhledem ke způsobu, jakým byli jmenováni, nacházeli v situaci velmi podobné situaci soudce, jehož se přezkum týká.

14. Za těchto okolností se Nejvyšší soud (Sąd Najwyższy), zasedající jako samosoudce, rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být čl. 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU vykládaný ve světle článku 47 [Listiny] chápán v tom smyslu, že již samotné okolnosti jmenování do funkce soudce mohou svědčit o nesplnění požadavků na nezávislost a nestrannost soudce, pokud vedou k utvoření soudu způsobem, který porušuje právo jednotlivce na přístup k soudu, nebo případně, že nesplnění těchto požadavků je dáno tím, že soudce (výkonem rozhodovací činnosti) pasivně akceptuje chybný postup svého jmenování do funkce soudce, který vede k utvoření soudu způsobem porušujícím právo jednotlivce na přístup k soudu?

2) Musí být čl. 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU vykládaný ve světle článku 47 Listiny chápán v tom smyslu, že ve věci tzv. testu nestrannosti soudce Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy) nemohou rozhodovat soudci, jejichž účastí – z důvodu jejich jmenování do funkce soudce Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy) na návrh Národní rady soudnictví (Krajowa Rada Sądownictwa, Polsko) zřízené postupem uvedeným v zákoně ze dne 8. prosince 2017, kterým se mění zákon o Národní radě soudnictví a některé další zákony (ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw) – dochází k porušení práva jednotlivce na přístup k soudu?

3) V případě kladné odpovědi na druhou otázku, musí být čl. 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU vykládaný ve světle článku 47 Listiny chápán v tom smyslu, že je Nejvyšší soud (Sąd Najwyższy) povinen obsadit rozhodovací formaci ve věcech tzv. testu nestrannosti tak, že v ní nebudou zasedat tito soudci, a v krajním případě nepřihlížet k vnitrostátnímu ustanovení, které pro tyto věci určuje pětičlenný senát, a nechat projednat návrh bez účasti těchto soudců v jiném složení určeném vnitrostátním právem?“

15. V řízení v projednávané věci předložili písemná vyjádření žalobkyně, žalovaný, nizozemská, belgická a polská vláda, jakož i Evropská komise. Žalovaný, polská vláda a Komise rovněž přednesli ústní vyjádření na jednání, které se konalo dne 4. června 2025.

IV. Analýza

16. V následujících částech se budu nejprve zabývat přípustností předběžných otázek (A) a následně jejich meritem (B). V souladu s žádostí Soudního dvora se však ve své analýze zaměřím především na dva aspekty: i) přípustnost druhé a třetí předběžné otázky a ii) meritum druhé předběžné otázky.

A. K přípustnosti

17. Úvodem připomínám, že podle ustálené judikatury je v zásadě věcí vnitrostátního soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, aby s ohledem na konkrétní okolnosti věci posoudil jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání rozsudku, tak relevanci otázek, které Soudnímu dvoru klade [13].

18. Z toho plyne, že k otázkám týkajícím se unijního práva se váže domněnka relevance: odmítnutí Soudního dvora rozhodnout o předběžné otázce položené vnitrostátním soudem je tedy možné pouze tehdy, je-li zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny [14]. Soudní dvůr především připomněl, že řízení o předběžné otázce zejména předpokládá, že před vnitrostátními soudy skutečně probíhá spor, v jehož rámci mají vnitrostátní soudy vydat rozhodnutí, které může zohlednit rozsudek vydaný v řízení o předběžné otázce [15].

19. Právě ve světle uvedené judikatury nyní posoudím přípustnost tří předběžných otázek předložených v projednávané věci.

20. Žalobkyně vznesla námitku nepřípustnosti *první předběžné otázky*, jelikož má za to, že odpověď na uvedenou otázku není relevantní pro posouzení jejího návrhu na provedení testu nezávislosti a nestrannosti. Zdůrazňuje, že provedení tohoto testu není založeno jen na okolnostech jmenování dotčeného soudce, ale i na dalších aspektech, jako je chování uvedeného soudce po jmenování.

[13] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 25. února 2025, Sąd Rejonowy w Białymstoku a Adoreikė (C-146/23 a C-374/23, EU:C:2025:109, bod 37 a citovaná judikatura).

[14] – Tamtéž.

[15] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 9. ledna 2024, G. a další (Jmenování soudců obecných soudů v Polsku) (C-181/21 a C-269/21, EU:C:2024:1, bod 64 a citovaná judikatura) (dále jen „rozsudek G. a další“).

21. Tuto námitku nepovažuji za přesvědčivou. Podstatou první otázky předkládajícího soudu položené Soudnímu dvoru je, zda čl. 19 odst. 1 SEU vykládaný ve světle článku 47 Listiny musí být chápán v tom smyslu, že okolnosti jmenování do funkce soudce mohou samy o sobě svědčit o nesplnění požadavků na nezávislost a nestrannost soudce zakotvených v uvedených ustanoveních.

22. V případě, že Soudní dvůr zodpoví uvedenou otázku kladně, by předkládající soud mohl, pokud by byly splněny příslušné podmínky, návrhu žalobkyně vyhovět, aniž by musel zkoumat, zda mají nějaký význam ostatní aspekty, které žalobkyně uvádí. První předběžná otázka je tedy podle všeho pro vyřešení sporu projednávaného před předkládajícím soudem relevantní.

23. Na jednání zúčastnění rovněž diskutovali o přípustnosti *druhé a třetí předběžné otázky*. Věnovali se především problematice toho, zda by předkládající soud mohl odpovědi poskytnuté Soudním dvorem zohlednit. Určité pochybnosti v tomto ohledu by totiž mohly vyvstat na základě skutečnosti, že předkládající soud zasedá v projednávané věci jako samosoudce, kterým je soudce zpravodaj, jenž je rovněž předsedou pětičlenného kolegia příslušného k posouzení návrhu předloženého žalobkyní. Zákon o Nejvyšším soudu navíc neobsahuje zvláštní pravidla týkající se zdržení se hlasování a vyloučení soudců, kteří jsou losem vybráni k tomu, aby byli členy kolegia přezkoumávajícího návrh na provedení testu nezávislosti a nestrannosti. Hlavním tématem diskuse tak v podstatě bylo, zda by předkládající soud mohl jakýkoli potenciální nedostatek, který by Soudní dvůr při projednávání předběžných otázek odhalil, napravit.

24. V tomto ohledu se všechny strany, které se zúčastnily ústní části řízení, vyjádřily ve prospěch přípustnosti druhé a třetí předběžné otázky. Zejména zdůraznili skutečnost, že pravidla a zásady vnitrostátního práva vyžadující dodržování práva na spravedlivý proces se použijí ve všech fázích vnitrostátního řízení, včetně předběžné a incidenční fáze dotčené ve věci v původním řízení. Vzhledem k tomu, že neexistují žádná zvláštní ustanovení, která by předkládajícímu soudu umožňovala napravit případné porušení uvedeného práva, může a měl by se dotčený soud – podle tvrzení uvedených zúčastněných – opřít o obecné zásady a pravidla vnitrostátního práva. Takové zásady a pravidla, zejména pokud jsou vykládány ve světle čl. 19 odst. 1 SEU a článku 47 Listiny, jakož i čl. 6 odst. 1 EÚLP, by vedly k tomu, že by z účasti v kolegiu byli vyloučeni všichni soudci, jejichž nezávislost nebo nestrannost by mohla být v očích veřejnosti zpochybněna.

25. I já se domnívám, že druhá a třetí předběžná otázka jsou přípustné.

26. V této fázi připomínám, že podle ustálené judikatury Soudního dvora musí mezi sporem dotčeným ve věci v původním řízení a ustanoveními unijního práva, jejichž výklad je požadován, existovat *takový vztah*, aby byl tento výklad objektivně nezbytný pro rozhodnutí, které musí předkládající soud přijmout [16].

27. Ačkoli se problém předestřený předkládajícím soudem netýká žádného hmotněprávního ustanovení unijního práva, které by mohlo být použitelné ve vztahu mezi žalobkyní a žalovaným, existuje jasný vztah mezi ustanoveními unijního práva, kterých se týkají předběžné otázky, a sporem v původním řízení [17]. Je nesporné, že před předkládajícím soudem je v současné době vedeno řízení ohledně sporu, v němž vyvstala skutečná otázka procesní povahy *in limine litis* týkající se řádného složení uvedeného soudního kolegia pro účely rozhodnutí o konkrétním návrhu podaném jedním z účastníků řízení.

[16] – V tomto ohledu viz rozsudek ze dne 26. března 2020, Miasto Łowicz a Prokurator Generalny (C-558/18 a C-563/18, EU:C:2020:234, bod 48 a citovaná judikatura) (dále jen „rozsudek Miasto Łowicz“).

[17] – K této záležitosti viz rozsudek Miasto Łowicz, body 49 až 52.

28. Soudní dvůr opakovaně souhlasil s tím, že na předběžné otázky podané za takových okolností odpoví, neboť výklad unijního práva požadovaný předkládajícím soudem může přispět k vyřešení procesních problémů, se kterými se musí předkládající soud vypořádat, než bude moci rozhodnout o meritu sporu [18].

29. Takový přístup je v projednávané věci o to vhodnější, že návrh žalobkyně, který musí předkládající soud posoudit, se týká nezávislosti nebo nestrannosti soudce, který bude věc projednávat v řízení o opravném prostředku. Pokud by Soudní dvůr odmítl rozhodnout o druhé a třetí předběžné otázce, byla by praktickým důsledkem takového postupu situace, kdy by se předkládající soud musel vypořádat s případnou otázkou nezávislosti nebo nestrannosti soudců daného soudního kolegia, přičemž by byl stejným problémem potenciálně dotčen i on sám. Takový přístup Soudního dvora by byl paradoxní.

30. Projednávaná věc se tedy liší od věcí, ve kterých vnitrostátní soudy předložily žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ve sporech, k jejichž projednání zjevně nebyly příslušné [19], popřípadě již před nimi neprobíhalo řízení v dotčených věcech nebo zanikl předmět sporu [20]. Je třeba ji rovněž odlišit od věcí, v nichž Soudní dvůr konstatoval, že se předběžné otázky týkají problematiky, o které již bylo s konečnou platností rozhodnuto, nebo se týkají fáze řízení, která byla s konečnou platností ukončena [21]. Stejně tak se projednávaná věc liší od věcí, ve kterých se předběžné otázky týkaly ustanovení unijního práva, která nebyla použitelná ve věci v dotčeném původním řízení, přestože byla relevantní v podobných soudních řízeních, která v té době probíhala [22], nebo v hypotetických budoucích soudních řízeních souvisejících se sporem v dotčeném původním řízení [23].

31. Obecně lze říci, že projednávaná věc není věcí, v níž vnitrostátní soud využívá možnosti, která se ve věci nabízí – kdy v zásadě nevyvstává žádná skutečná otázka unijního práva – a sice možnosti položit Soudnímu dvoru otázky týkající se aspektů vnitrostátního soudního systému, které jsou obecné nebo strukturální povahy. Otázky vznesené předkládajícím soudem jsou pro projednávanou věc plně relevantní a mohly by být určující pro výsledek sporu, což má následně přímý dopad na řízení o uznání a výkonu zahájené v Irsku na základě nařízení č. 1215/2012. Ani tento posledně uvedený aspekt nelze přehlížet [24].

32. Výše uvedené konstatování relevance nemůže být zpochybněno argumenty projednávanými na jednání.

[18] – Viz například rozsudky ze dne 19. listopadu 2019, A. K. a další (Nezávislost kárného kolegia Nejvyššího soudu) (C-585/18, C-624/18 a C-625/18, EU:C:2019:982, body 99 a 100); ze dne 6. října 2021, W. Ż. (Kolegium pro mimořádnou kontrolu a věci veřejné Nejvyššího soudu – jmenování) (C-487/19, EU:C:2021:798, body 93 a 94), a ze dne 16. listopadu 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim a další (C-748/19 až C-754/19, EU:C:2021:931, body 48 a 49) (dále jen „rozsudek Prokuratura Rejonowa“).

[19] – Viz například usnesení ze dne 6. září 2018, Di Girolamo (C-472/17, EU:C:2018:684), a ze dne 17. prosince 2019, Di Girolamo (C-618/18, EU:C:2019:1090).

[20] – Viz zejména rozsudek ze dne 12. března 1998, Djabali (C-314/96, EU:C:1998:104, body 21 a 22).

[21] – Viz zejména rozsudek G. a další, body 74 až 80.

[22] – Viz například usnesení ze dne 5. června 2014, Antonio Gramsci Shipping a další (C-350/13, EU:C:2014:1516, body 11 a 12), a ze dne 10. února 2015, Liivimaa Lihaveis (C-175/13, EU:C:2015:80, bod 20).

[23] – Viz například usnesení ze dne 16. května 1994, Monin Automobiles (C-428/93, EU:C:1994:192, body 12 až 15), a rozsudek Prokuratura Rejonowa, body 93 a 94.

[24] – V tomto smyslu viz rozsudek Miasto Łowicz, bod 49 a citovaná judikatura.

33. Zaprvé skutečnost, že předkládající soud zasedá v projednávané věci jako samosoudce, kterým je soudce zpravodaj, jenž je rovněž předsedou pětičlenného kolegia pověřeného přezkumem návrhu žalobkyně, není důležitá. V rozsudku Prokuratura Rejonowa byl Soudní dvůr konfrontován s velmi podobnou situací a neměl za to, že uvedený aspekt brání přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce [25].

34. Přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce v uvedených věcech je samozřejmě podmíněna tím, že soudní kolegium podávající takovou žádost na základě článku 267 SFEU jedná jako „soud členského státu“. Jeden nebo více soudců jednajících samostatně nebo společně tuto podmínku nesplňuje. Musí být formálně pověřeni projednáním konkrétního sporu, který je předmětem stále probíhajícího řízení a k jehož rozhodnutí jsou příslušní. Samosoudce tedy může i nemusí být „soudem“ ve smyslu článku 267 SFEU, a to v závislosti na okolnostech věci a relevantních vnitrostátních pravidlech.

35. To bylo nedávno potvrzeno v rozsudku G. a další: pouhá skutečnost, že samosoudce rozhodoval ve věci jako soudce zpravodaj, neznamenala, že byl on sám příslušný k předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru podle článku 267 SFEU. Jak Soudní dvůr konstatoval, uvedený soudce nemohl „sám zohlednit případné odpovědi Soudního dvora na jím položené předběžné otázky“ [26].

36. Situace v projednávané věci se však liší od situace dotčené ve věci G. a další. O rozhodnutí o otázce, která vyvstala *in limine litis* a mohla by mít potenciálně dopad na správné složení soudního kolegia příslušného v projednávané věci, a v důsledku toho na legalitu jeho budoucí činnosti, žádá v úvodní fázi řízení právě předseda tohoto kolegia. Domnívám se totiž, že řízení u předkládajícího soudu je v současné době ve fázi řízení, v níž je posuzována pouze přípustnost návrhu žalobkyně na využití mechanismu pro zajištění nezávislosti a nestrannosti.

37. Generální advokát M. Bobek ve svém stanovisku ve věci Prokuratura Rejonowa zdůraznil, že předsedové soudních orgánů a, pokud jde o zvláštní řízení, předsedové senátů nebo soudních kolegií obecně nemají pouze další pravomoci, ale jsou jim rovněž svěřeny další povinnosti. Mimo jiné musí dohlížet na postup, jakož i na interní rozhodování kolegia, kterému předsedají. Považoval tudíž za důvodné, když má předseda soudního kolegia za to, že je povinen úvodem zajistit správné složení svého kolegia [27].

38. Na dotaz položený na jednání, a sice zda jsou uvedené úvahy použitelné na taková vnitrostátní řízení, jako je řízení v projednávané věci, odpověděla polská vláda kladně. Rovněž potvrdila, že podle vnitrostátního práva může předseda soudního kolegia přijímat různá opatření, aby zabránil nezákonnému složení kolegia, jemuž je povinen předsedat. Například by mohl požádat předsedu Nejvyššího soudu, aby cestou nového losování nahradil soudce, kteří v soudním kolegiu zasedat nemohou.

39. To mne přivádí k následujícímu bodu.

[25] – Viz body 40 až 50 rozsudku Prokuratura Rejonowa. Podrobně viz též stanovisko generálního advokáta M. Bobka v týchž věcech (EU:C:2021:403, body 48 až 66 a 73 až 129) (dále jen „stanovisko ve věci Prokuratura Rejonowa“).

[26] – Body 69 až 72 rozsudku G. a další.

[27] – Stanovisko ve spojených věcech Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim a další (C-748/19 až C-754/19, EU:C:2021:403, body 63 až 66).

40. Výše uvedené konstatování relevance nemůže být zpochybněno ani skutečností, že žádné ustanovení vnitrostátního práva (ani vnitrostátní soudní praxe) výslovně neumožňuje předkládajícímu soudu přijmout opatření k nápravě případné neslučitelnosti relevantních vnitrostátních procesních pravidel s unijním právem, pokud by byla taková neslučitelnost rozsudkem Soudního dvora případně zjištěna.

41. Přípustnost předběžných otázek podle článku 267 SFEU byla Soudním dvorem vždy posuzována nezávisle na právních postupech podle vnitrostátního práva určených k nápravě případné neslučitelnosti mezi vnitrostátním a unijním právem [28]. Podle ustálené judikatury platí, že „s požadavky vlastními samotné podstatě práva [Unie] by bylo neslučitelné jakékoli ustanovení vnitrostátního právního řádu, či jakákoli legislativní, správní nebo soudní praxe, které by měly za následek oslabení účinků práva [Unie] tím, že by upíraly soudci příslušnému pro použití tohoto práva pravomoc učinit v samotném okamžiku tohoto použití vše, co je nezbytné pro to, aby byla ponechána stranou vnitrostátní legislativní ustanovení tvořící případně překážku pro plný účinek přímo použitelných norem práva [Unie]“ [29].

42. Předmět třetí předběžné otázky se totiž týká právě této problematiky. Ve stručnosti lze říci, že předkládající soud žádá Soudní dvůr o zodpovězení otázky, jak by měl napravit případnou neslučitelnost ustanovení článku 29 zákona o Nejvyšším soudu s čl. 19 odst. 1 SEU. Argumenty týkající se údajné nemožnosti předkládajícího soudu přijmout, za současného stavu vnitrostátního práva, nápravná opatření se tudíž vztahují k případným účinkům ustanovení unijního práva, jichž se týká třetí předběžná otázka, zejména s ohledem na přednost tohoto práva. Tyto argumenty, které se jednoznačně dotýkají merita položené otázky, nemohou tedy vést k nepřípustnosti těchto otázek [30].

43. V této souvislosti bych dodal, že polská vláda na jednání rovněž zdůraznila, že *de iure* nic nebrání účastníku řízení v podání návrhu na vyloučení jednoho nebo více soudců uvedeného kolegia, což by vedlo k zahájení relevantního řízení, v němž by bylo o dotčeném návrhu rozhodnuto. Kromě toho předpokládám, že vnitrostátní pravidla týkající se zdržení se hlasování jsou v této fázi řízení rovněž plně použitelná. To by mělo přimět kteréhokoli soudce, jenž by se s ohledem na rozsudek Soudního dvora v projednávané věci mohl považovat za osobu dotčenou problémem nestrannosti, aby se dobrovolně vzdal své funkce člena dotčeného soudního kolegia.

44. Závěrem uvádím, že ve spise není podle mého názoru obsaženo nic, co by mohlo vyvrátit domněnku relevance zmíněnou v bodě 18 výše. Mám tedy za to, že druhá a třetí předběžná otázka jsou rovněž přípustné.

[28] – Viz stanovisko ve věci Prokuratura Rejonowa, bod 90.

[29] – Viz například rozsudky ze dne 9. března 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49, body 22 a 23), a ze dne 8. září 2010, Winner Wetten (C-409/06, EU:C:2010:503, body 56 a 57).

[30] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. října 2021, W. Ż. (Kolegium pro mimořádnou kontrolu a věci veřejné Nejvyššího soudu – jmenování) (C-487/19, EU:C:2021:798, bod 90 a citovaná judikatura).

B. K věci samé

1. K první předběžné otázce

45. Podstatou první předběžné otázky předkládajícího soudu položené Soudnímu dvoru je, zda musí být čl. 19 odst. 1 SEU ve spojení s článkem 47 Listiny vykládán v tom smyslu, že již samotné okolnosti jmenování do funkce soudce mohou svědčit o nesplnění požadavků na nezávislost a nestrannost soudce, což má za následek porušení práva na účinnou právní ochranu u soudu předem zřízeného zákonem.

46. Předkládající soud uvádí, že na vnitrostátní úrovni existují dvě linie judikatury týkající se přípustnosti návrhu na provedení testu nezávislosti a nestrannosti u Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy). Podle jednoho z výkladů dotčených vnitrostátních ustanovení (tj. článku 29 zákona o Nejvyšším soudu) musí být v návrhu na provedení takového testu nejen uvedeny (a prokázány) protiprávní okolnosti jmenování soudce, ale musí být analyzováno i jeho chování po jmenování a dopad nesplnění kritéria nezávislosti a nestrannosti na výsledek dotčené věci. Podle jiného výkladu uvedeného vnitrostátního ustanovení mohou již samotné okolnosti jmenování soudce postačovat ke zpochybnění nestrannosti nebo nezávislosti soudce, a navrhovatel tudíž není povinen uvádět za tímto účelem další skutečnosti.

47. Mám za to, že odpověď na otázku položenou předkládajícím soudem lze nalézt v judikatuře Soudního dvora.

48. V rozsudku Simpson konstatoval Soudní dvůr, že pochybení při jmenování soudců může samo o sobě vést k porušení práva na účinnou právní ochranu před nezávislým a nestranným soudem předem zřízeným zákonem. Tak je tomu v případě, že „jde o pochybení takové povahy a závažnosti, že v důsledku tohoto pochybení vzniklo skutečné riziko, že jiná odvětví moci, zejména moc výkonná, vykonávají neodůvodněnou diskreční pravomoc, čímž je celistvost výsledku, ke kterému jmenování vede, ohrožena, a je tak vyvolávána legitimní pochybnost jednotlivců, pokud jde o nezávislost a nestrannost dotyčného soudce nebo soudců, čemuž tak je, když se jedná o základní pravidla, která jsou nedílnou součástí vytvoření a fungování tohoto soudního systému“ [31].

49. V rozsudku Ástráðsson dospěl velký senát ESLP k velmi podobným závěrům. Za účelem určení, zda protiprávní jmenování soudce vede samo o sobě k porušení práva na „soud zřízený zákonem“, které je zakotveno v čl. 6 odst. 1 EÚLP, použil ESLP třístupňový test. ESLP v podstatě ověřoval, zda: i) došlo ke zjevnému porušení vnitrostátního práva upravujícího jmenování soudců; ii) toto porušení se týkalo pravidla zásadního významu pro jmenování soudců a iii) porušení bylo vnitrostátními soudy skutečně přezkoumáno a napraveno. ESLP zejména zdůraznil nutnost posuzovat porušení „se zohledněním předmětu a účelu požadavku na ‚soud zřízený zákonem‘, a sice zajistit schopnost soudce vykonávat své povinnosti bez nepatřičného ovlivňování, a tím zaručit zachování zásad právního státu a dělby moci“. ESLP tak rozhodl, že „porušení čistě technické povahy, která nemají žádný vliv na legitimitu postupu jmenování, je nutno považovat za porušení, která nedosahují požadovaného prahu závažnosti“ [32].

[31] – Rozsudek ze dne 26. března 2020, Přezkum Simpson v. Rada a HG v. Komise (C-542/18 RX-II a C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, bod 75).

[32] – Rozsudek ESLP ze dne 1. prosince 2020, Guðmundur Andri Ástráðsson v. Island (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, body 244 až 252).

50. Výše uvedené zásady byly opakovaně potvrzeny v pozdější judikatuře Soudního dvora [33] a konkrétně uplatněny ve věci, v níž byl vydán rozsudek Krajowa Rada Sądownictwa. V uvedené věci Soudní dvůr prohlásil žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou podal Nejvyšší soud (kolegium pro mimořádnou kontrolu a věci veřejné [Sąd Najwyższy (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych), Polsko], za nepřípustnou. Soudní dvůr rozhodl, že dotčený senát nemá vzhledem ke *způsobu, jakým byli jeho soudci jmenováni*, postavení nezávislého a nestranného soudu předem zřízeného zákonem, takže tento senát není „soudem" ve smyslu článku 267 SFEU [34].

51. V této souvislosti může být užitečné připomenout, že Soudní dvůr ve své judikatuře soustavně zdůrazňuje význam postupu pro jmenování soudců. Soudní dvůr uvedl, že s ohledem na zásadní důsledky, které má postup pro jmenování soudců pro řádné fungování a legitimitu soudní moci v demokratickém státě řídícím se zásadou právního státu, je tento postup nutně nedílnou součástí pojmu „soud zřízený zákonem" [35].

52. S ohledem na výše uvedené mám za to, že určitá pochybení v postupu pro jmenování soudců mohou sama o sobě nasvědčovat tomu, že dotčení soudci nesplňují požadavky nezávislosti a nestrannosti. V takových případech nelze po účastníkovi řízení, který v tomto ohledu vznáší námitku, požadovat, aby uváděl ještě další skutečnosti dokládající takové pochybení. V tomto ohledu uvádím, že všichni zúčastnění, kteří předložili vyjádření v projednávané věci, s uvedeným závěrem – až na drobné rozdíly – souhlasí.

53. Při jednání však Komise patrně do určité míry pozměnila postoj, který zaujala ve svém písemném vyjádření. V tomto ohledu zdůraznila důležitost posouzení dopadu, který může mít protiprávní jmenování na konkrétní spor, přičemž odkázala na rozsudky Soudního dvora Openbaar Ministerie, které jsou zmíněny v poznámce pod čarou 37 tohoto stanoviska. Je vhodné připomenout, že uvedené věci se týkaly výkonu evropského zatýkacího rozkazu (dále jen „EZR") na základě rámcového rozhodnutí 2002/584/SVV [36]. Soudní dvůr v uvedených rozsudcích v podstatě konstatoval, že má-li vykonávající justiční orgán důkazy o systémových nebo celoplošných nedostatcích týkajících se nezávislosti soudní moci ve vystavujícím členském státu, včetně postupu pro jmenování členů soudní moci, může takový orgán odepřít výkon, pouze pokud dojde k závěru, že za konkrétních okolností dané věci existují závažné a prokazatelné důvody se domnívat, že by takové nedostatky mohly vést ke skutečnému nebezpečí porušení práva na spravedlivý proces – před nezávislým a nestranným soudem předem zřízeným zákonem – dotčené osoby [37].

54. Není mi zřejmé, na jakém základě shledala Komise paralelu s projednávaným případem.

55. Dvoustupňový test byl původně koncipován pro použití v situacích týkajících se ochrany osob, které by mohly být vystaveny porušení absolutního zákazu nelidského či ponižujícího zacházení [38], a následně rozšířen na situace, v nichž by mohlo být ohroženo základní právo na účinnou právní

[33] – Viz zejména rozsudky ze dne 6. října 2021, W. Ż. (Kolegium pro mimořádnou kontrolu a věci veřejné Nejvyššího soudu – jmenování) (C-487/19, EU:C:2021:798, bod 130), a ze dne 29. března 2022, Getin Noble Bank (C-132/20, EU:C:2022:235, bod 122).

[34] – Rozsudek ze dne 21. prosince 2023, Krajowa Rada Sądownictwa (Setrvání soudce ve funkci) (C-718/21, EU:C:2023:1015, body 30 až 78).

[35] – Tamtéž, bod 60 a citovaná judikatura.

[36] – Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (Úř. věst. 2002, L 190, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 34) ve znění pozdějších předpisů.

[37] – Rozsudky ze dne 17. prosince 2020, Openbaar Ministerie (Nezávislost vystavujícího justičního orgánu) (C-354/20 PPU a C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033), a ze dne 22. února 2022, Openbaar Ministerie (Soud zřízený zákonem ve vystavujícím členském státě) (C-562/21 PPU a C-563/21 PPU, EU:C:2022:100).

[38] – Viz zejména rozsudek ze dne 5. dubna 2016, Aranyosi a Căldăraru (C-404/15 a C-659/15 PPU, EU:C:2016:198).

ochranu a spravedlivý proces [39]. Tento test byl vytvořen a uplatňován v jasně vymezené oblasti práva, která byla harmonizována na úrovni Unie. V této judikatuře zavedl Soudní dvůr *soudní cestou* nepsaný důvod pro výjimečné odepření výkonu EZR [40].

56. V rozsudcích Openbaar Ministerie však Soudní dvůr jasně konstatoval, že vykonávající justiční orgán, který má k dispozici důkazy o systémových nebo celoplošných nedostatcích týkajících se nezávislosti soudní moci ve vystavujícím členském státu, nemůže odepřít postavení „vystavujícího justičního orgánu" ve smyslu rámcového rozhodnutí 2002/584 ve vztahu ke *všem soudcům a soudům uvedeného členského státu*, kteří jednají ze své podstaty zcela nezávisle na moci výkonné. Existence takových nedostatků totiž nemusí mít nezbytně vliv na všechna rozhodnutí, která mohou soudy uvedeného členského státu přijmout v každém jednotlivém případě. Opačný výklad by – podle vysvětlení Soudního dvora – vedl k rozšíření omezení, která mohou postihnout zásady vzájemné důvěry a vzájemného uznávání, nad rámec „výjimečných okolností", což by vedlo k obecnému vyloučení použití těchto zásad ve vztahu k celému členskému státu. Tím by bylo, mimo jiné, ohroženo dosažení cíle rámcového rozhodnutí 2002/584 a zpochybněny zásady vzájemné důvěry a vzájemného uznávání, na nichž je uvedené rámcové rozhodnutí založeno [41].

57. Je tedy zřejmé, že v takových situacích, jako jsou situace dotčené ve věcech Openbaar Ministerie, systémový nedostatek soudního systému daného členského státu *může, ale nemusí mít* dopad na způsob, jakým je spor dotčený v původním řízení rozhodnut. Naproti tomu v projednávané věci mohou být takové dopady inherentní součástí situace projednávané před předkládajícím soudem. Jak bude vysvětleno v následující části tohoto stanoviska, někteří soudci zasedající v soudním kolegiu mohou být nuceni rozhodnout o právní otázce, která se jich může potenciálně osobně dotýkat, neboť jejich rozhodnutí by mohlo ovlivnit jejich vlastní právní postavení. I kdyby se tedy použila logika, z níž vycházejí rozsudky Openbaar Ministerie, je riziko případného nepříznivého dopadu údajného nedostatku nestrannosti dotčených soudců na takové spory, jako je spor dotčený ve věci v původním řízení, *in re ipsa*.

58. S ohledem na výše uvedené by odpověď na první předběžnou otázku měla podle mého názoru znít tak, že čl. 19 odst. 1 SEU ve spojení s článkem 47 Listiny musí být vykládán v tom smyslu, že již samotné okolnosti jmenování do funkce soudce mohou svědčit o nesplnění požadavků na nezávislost a nestrannost soudce, pokud takové okolnosti představují chybný postup takové povahy a závažnosti, že vyvolává u jednotlivců důvodnou pochybnost o nezávislosti a nestrannosti dotčeného soudce.

2. Ke druhé předběžné otázce

59. Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu položené Soudnímu dvoru je, zda čl. 19 odst. 1 SEU, vykládaný ve světle článku 47 Listiny, musí být chápán v tom smyslu, že brání tomu, aby bylo posouzení otázky, zda vnitrostátní soudce splňuje požadavek nezávislosti a nestrannosti, prováděno soudním kolegiem, v němž zasedají i soudci, kteří se v důsledku způsobu, jakým byli jmenováni, mohou nacházet v obdobném postavení jako posuzovaný soudce.

60. Na tuto otázku je podle mého názoru nutno odpovědět kladně.

[39] – Viz rozsudek ze dne 25. července 2018, Minister for Justice and Equality (Nedostatky v systému soudnictví) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

[40] – K této záležitosti viz mé stanovisko ve věci M. D. (C-819/21, EU:C:2023:386, body 30 až 34).

[41] – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 17. prosince 2020, Openbaar Ministerie (Nezávislost vystavujícího justičního orgánu) (C-354/20 PPU a C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, body 41 až 43), a ze dne 22. února 2022, Openbaar Ministerie (Soud zřízený zákonem ve vystavujícím členském státě) (C-562/21 PPU a C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, body 63 a 82 až 102).

61. Jistě nemusím úvodem zdůrazňovat, že – podle čl. 19 odst. 1 SEU a článku 47 Listiny – platí, že *kterékoli* soudní kolegium, jež je příslušné v oblastech spadajících do působnosti unijního práva, jednající v *kterékoli* fázi řízení, musí v *jakémkoli* daném právním sporu splňovat požadavek nezávislosti soudců.

62. Podle ustálené judikatury Soudního dvora vyjadřuje článek 19 SEU hodnotu právního státu potvrzenou v článku 2 SEU [42]. Právo na účinný soudní přezkum nezávislým soudem – které je nyní zakotveno v článku 47 Listiny – je podle Soudního dvora „inherentní existenci právního státu“ [43]. Záruky přístupu k nezávislému a nestrannému soudu jsou pak samotným základem práva na spravedlivý proces [44].

63. Podle ustálené judikatury má pojem „nezávislosti soudců“ v unijním právu dva aspekty. První, vnější aspekt vyžaduje, aby daný soudní orgán vykonával funkce zcela samostatně, nebyl hierarchicky na nikoho vázán ani nebyl nikomu podřízen a nepřijímal příkazy či pokyny jakéhokoliv původu, čímž je chráněn před vnějšími zásahy nebo tlaky, které by mohly narušit nezávislost rozhodování jeho členů a ovlivnit jejich rozhodnutí [45].

64. Druhý aspekt – který je relevantní právě v řízení v projednávané věci – má vnitřní povahu a souvisí s pojmem „nestrannost“. Týká se rovného odstupu ve vztahu ke stranám sporu a jejich příslušným zájmům s ohledem na předmět sporu. Tento aspekt vyžaduje objektivitu a neexistenci jakéhokoliv zájmu na výsledku sporu nad rámec striktního použití právního předpisu [46].

65. Jak zdůraznil generální advokát D. Ruiz-Jarabo Colomer ve svém stanovisku ve věci De Coster, nestrannost ve vztahu ke sporům vyžaduje od soudců „psychologický přístup spočívající ve výchozí nezúčastněnosti“, aby měli stejný odstup od všech účastníků řízení (a takovým dojmem též působili) [47]. V širším smyslu bych řekl, že nestrannost vyžaduje, aby soudci ve sporech, které projednávají, neměli žádný vlastní zájem, předsudek ani nebyli podjatí a aby se všemi účastníky řízení zacházeli rovně a spravedlivě. Tyto zásady se odrážejí v latinském úsloví zmíněném v úvodu tohoto stanoviska, *nemo iudex in causa sua* – na který odkázala řada generálních advokátů ve svých stanoviscích [48] a který zmiňuje i ESLP [49].

66. Podle mého názoru je zjevné, že ve věci, v níž jsou soudním kolegiem projednávány otázky nezávislosti daného soudce, nemohou být členové takového soudního kolegia totožnými otázkami sami dotčeni. To znamená, že pokud je nezávislost soudce zpochybněna na základě údajně protiprávního postupu jmenování do funkce soudce, není možné, aby věc projednávali soudci, kteří byli jmenováni stejným (nebo rovnocenným) postupem.

[42] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. června 2023, Komise v. Polsko (Nezávislost a soukromý život soudců) (C-204/21, EU:C:2023:442, bod 69 a citovaná judikatura).

[43] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 27. února 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, bod 36 a citovaná judikatura).

[44] – Viz například rozsudek ze dne 5. června 2023, Komise v. Polsko (Nezávislost a soukromý život soudců) (C-204/21, EU:C:2023:442, bod 71).

[45] – Viz nedávný rozsudek ze dne 19. prosince 2024, Vivacom Bulgaria (C-369/23, EU:C:2024:1043, bod 30 a citovaná judikatura).

[46] – Tamtéž, bod 31 a citovaná judikatura.

[47] – C-17/00, EU:C:2001:366, bod 93, s odkazem na dílo právního odborníka P. Calamandreie.

[48] – Viz zejména stanovisko generálního advokáta G. Hogana ve věci Banco de Santander (C-274/14, EU:C:2019:802, bod 31); stanovisko generálního advokáta M. Bobka ve věci Adler Real Estate a další (C-546/18, EU:C:2021:219, bod 64); stanovisko generálního advokáta E. Tančeva ve věci A. B. a další (Jmenování soudců Nejvyššího soudu – odvolání) (C-824/18, EU:C:2020:1053, bod 134), a stanovisko generální advokátky T. Ćapeta ve věci Vivacom Bulgaria (C-369/23, EU:C:2024:612, bod 28).

[49] – Viz zejména rozsudek ESLP ze dne 23. listopadu 2023, Wałęsa v. Polsko (CE:ECHR:2023:1123JUD005084921, bod 180).

67. V opačném případě se může stát, že tito soudci nebudou ve vztahu k dotčeným právním otázkám nezúčastnění – resp. se tak případně nebudou jevit – neboť by rozhodovali ve věci, která se jich přímo dotýká. Pokud by totiž rozhodovali o otázkách vznesených některým z účastníků řízení, mohlo by být jejich vlastní postavení nezávislých soudců zpochybněno. Většina lidí by pravděpodobně byla toho názoru, že uvedení soudci mají na výsledku řízení osobní zájem, a nemohou tedy být plně nestranní.

68. Na druhou předběžnou otázku je tedy podle mého názoru nutno odpovědět tak, že čl. 19 odst. 1 SEU ve spojení s článkem 47 Listiny musí být vykládán v tom smyslu, že pokud je nezávislost nebo nestrannost soudce přezkoumávána soudním kolegiem z důvodu údajně protiprávního postupu jmenování, nelze připustit, aby přezkum prováděli soudci, kteří byli jmenováni stejným nebo rovnocenným postupem.

3. Ke třetí předběžné otázce

69. Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 19 odst. 1 SEU ve spojení s článkem 47 Listiny vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní soud, který přezkoumává nezávislost některých soudců, je povinen zajistit, aby v soudním kolegiu provádějícím toto posuzování nezasedali soudci, kteří případně nejsou nestranní nebo se nejeví být nestrannými, a pokud ano, jaká opatření by měla být za takovým účelem přijata.

70. Podle ustálené judikatury Soudního dvora má čl. 19 odst. 1 SEU vykládaný ve světle článku 47 Listiny přímý účinek [50].

71. Pokud je tedy vnitrostátní právní úprava nebo praxe v rozporu s požadavky čl. 19 odst. 1 SEU a článku 47 Listiny, je předkládající soud povinen přijmout veškerá možná opatření k odstranění této neslučitelnosti, aby zajistil plný účinek požadavků unijního práva ve věci, která mu byla předložena, a zaručil tak dotčeným stranám právo na spravedlivý proces [51].

72. Určení toho, jaká konkrétní opatření by vlastně předkládající soud mohl (nebo měl) v projednávané věci přijmout, závisí především na vnitrostátním právu. Při neexistenci harmonizace vnitrostátních řízení totiž přísluší vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu, aby na základě zásady procesní autonomie určil příslušné soudy a upravil procesní podmínky týkající se opatření na ochranu práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva. Tak je tomu za předpokladu, že tato vnitrostátní pravidla nejsou méně příznivá než ta, kterými se řídí obdobné situace ve vnitrostátním právu (zásada rovnocennosti), a v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv svěřených unijním právem (zásada efektivity) [52].

73. Pokud by měl tedy předkládající soud za to, že by použití relevantní vnitrostátní právní úpravy – v její stávající podobě, resp. jednoduše tak, jak je v současné době vykládána – vedlo k porušení práva jednotlivce na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces, mohl by uvedený soud vyložit

[50] – Viz například rozsudek ze dne 5. června 2023, Komise v. Polsko (Nezávislost a soukromý život soudců) (C-204/21, EU:C:2023:442, bod 78 a citovaná judikatura).

[51] – Tamtéž, bod 228 a citovaná judikatura.

[52] – Viz nedávný rozsudek ze dne 3. dubna 2025, Kypriaki Dimokratia (C-283/24, EU:C:2025:236, bod 37 a citovaná judikatura).

vnitrostátní pravidla v souladu s unijním právem [53], nebo by v relevantních případech mohl upustit od použití dotčených vnitrostátních ustanovení [54], aby vyloučil soudce, kteří případně nejsou v projednávané věci nadáni nezbytnou nestranností, popřípadě tak působí.

74. To by mohlo například znamenat, že návrh dotčený ve věci v původním řízení by byl projednán kolegiem sestávajícím z nižšího počtu soudců nebo že by mohli být na základě nového losováni vybráni jiní soudci k doplnění pětičlenného soudního kolegia. Samozřejmě si lze představit i další opatření. V zásadě neexistuje žádné zvláštní opatření vyžadované unijním právem, pokud opatření upravené vnitrostátním právem zaručuje účinnost zásad vyplývajících z čl. 19 odst. 1 SEU a článku 47 Listiny.

75. Jak je uvedeno v bodech 24, 38 a 43 výše, existují podle všeho obecné zásady a pravidla vnitrostátního práva, které mohou zaplnit případnou mezeru vzniklou v důsledku neexistence zvláštních pravidel v zákoně o Nejvyšším soudu, která by takové situace, jako je situace dotčená v původním řízení, řešila.

76. S ohledem na výše uvedené je podle mého názoru na třetí předběžnou otázku nutno odpovědět tak, že čl. 19 odst. 1 SEU ve spojení s článkem 47 Listiny musí být vykládán v tom smyslu, že soudci, kteří případně nejsou při přezkumu věci týkající se nezávislosti soudců nadáni nezbytnou nestranností, popřípadě tak působí, by měli být vyloučeni ze soudního kolegia, které danou věc projednává. Je na vnitrostátním právním řádu dotčeného členského státu, aby upravil procesní podmínky, které zaručí, že taková věc bude projednána soudním kolegiem splňujícím požadavky vyplývající ze základního práva na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces.

V. Závěry

77. Závěrem navrhuji Soudnímu dvoru, aby na předběžné otázky položené Nejvyšším soudem (Sąd Najwyższy, Polsko) odpověděl následovně:

„Článek 19 odst. 1 SEU vykládaný ve světle článku 47 Listiny základních práv Evropské unie

musí být chápán v tom smyslu, že

1) již samotné okolnosti jmenování do funkce soudce mohou svědčit o nesplnění požadavků na nezávislost a nestrannost soudce, pokud takové okolnosti představují chybný postup takové povahy a závažnosti, že vyvolává u jednotlivců důvodnou pochybnost o nezávislosti a nestrannosti dotčeného soudce;

2) pokud je nezávislost nebo nestrannost soudce přezkoumávána soudním kolegiem z důvodu údajně protiprávního postupu jmenování, nelze připustit, aby přezkum prováděli soudci, kteří byli jmenováni stejným nebo rovnocenným postupem, a

[53] – V tomto ohledu podle ustálené judikatury Soudního dvora platí, že požadavek výkladu vnitrostátního práva v souladu s unijním právem ukládá vnitrostátním soudům, včetně soudů rozhodujících v posledním stupni, povinnost případně změnit ustálenou vnitrostátní judikaturu, vychází-li z výkladu vnitrostátního práva, který je neslučitelný s cíli unijního práva. Vnitrostátní soud se proto zejména nemůže platně domnívat, že dotčené vnitrostátní ustanovení nemůže vyložit v souladu s unijním právem pouze z toho důvodu, že toto ustanovení bylo předtím ustáleně vykládáno v rozporu s unijním právem. V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. dubna 2025, CT (C-370/24, EU:C:2025:300, body 44 a 45, jakož i citovaná judikatura).

[54] – S dalšími odkazy viz rozsudek ze dne 24. června 2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, bod 58).

3) soudci, kteří případně nejsou při přezkumu věci týkající se nezávislosti soudců nadáni nezbytnou nestranností, popřípadě tak působí, by měli být vyloučeni ze soudního kolegia, které danou věc projednává. Je na vnitrostátním právním řádu dotčeného členského státu, aby upravil procesní podmínky, které zaručí, že taková věc bude projednána soudním kolegiem splňujícím požadavky vyplývající ze základního práva na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces.“